„ЗАСТАВА“ излази редовно: сваког четвртка, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

Недељом излази уз „Заставу“ забавно-поучни лист „Завичај.“

ЦЕНА ЈЕ ОВА за Аустро-Угарску:

Са „Завичајем“:		Без „Завичаја“:	
на годину	16 ф.	на годину	14 ф. —
на по године	8 „	на по године	7 „ —
на ¼ године	4 „	на ¼ године	3 „ 50
		на 1 месец	1 „ 20

ЗАСТАВА.

За Србију: (у сребру.)

Са „Завичајем“:		Без „Завичаја“	
на годину	40 дин.	на годину	35 дин.
на по год.	20 „	на по године	17½ „
на ¼ год.	10 „	на ¼ године	9 „
		на 1 месец	3 „

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

БРОЈ 24. У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 12. (24.) ФЕБРУАРА 1878. ГОДИНА XIII.

ИЗГЛЕДИ ЗА МИР.

Који се надаху, да ће се из садашњег источног рата развити општи светски, после Бизмаркова значајна одговора могу ту своју наду о клин обесити. Бизмарк је изјавио, да никако нема изгледа, да ће се изврћи општи рат из садашњега заплета. Би ће мира, ал не за то, што ће Русија попустити од својих услова. Не, томе се Бизмарк не нада, а према непрестаном оружању и одашиљању нове војске руске у Румунију, очевидно је, да је Русија намерила, да исцрпи на политичном пољу све оне пробитке, које је оштрицом свога мача задобила. Бизмарк је шта више у свом одговору нагласио знаменит и повољан стратегичан положај, којег Русија данас заузима од Дунава са подунавским градовима па све до мраморског мора. То су најпогодније позиције у читавој Европи. Кад се уз то узме у обзир, да је сад отворена свеза руској војсци на балканском полуотоку преко црног мора, онда је појмљиво и за најратоборније духове и за саму ватрену сикуљску крв, да је прошло време, када се Аустро-Угарска могла хвастати, да једним испадом из ердељских крајева може нагонити Русију, да своју убојну силу што брже повуче преко Прута. Данас већ ни један мађарски лист неће претити, како може кобан повратак да буде за руску војску преко Дунава до у своју отаџбину.

Русија је свесна свог положаја како у стратегијском тако и у политичном положају, па се неће дати издипломатисати са балканског полуотока, нити ће допустити и самом европском конгресу, да прекраја бунду, коју је руски мач скројио.

Крај свега тога, што се на сигурно узети може, да Русија ни у длаку неће попустити од својих услова на европском конгресу, Бизмарк ипак држи, да мир Европе неће поремећен бити. То другим речимм значи, да ће Европа или признати свршене чине и тако их санкционисати, или пак, ако их баш не призна, да неће имати моћи, да потисне Русију из источних јој положаја, те да ће тако морати трпити свршене чине, ишчекујући згодније можда прилике које.

Како ће се сама Немачка на конгресу према руским захтевима понашати, то се јасно види из Бизмаркова говора. Ту се отворено и јавно очитује пред целим светом, да немачки интереси нису повређени успоставом слободних славенских држава на балканском полуотоку. Бизмарк тражи само за трговину слободан Дунав и Дарданеле. Остало пак, што је управ по источне народе главно, не сматра он као противно интересима велике Немачке, па чак и то исповеда, да оснивање народносних држава на истоку и ако задире можда у чије интересе, није од те багре, да би се због тог морао општи светски мир пореметити.

Бизмарк није ни могао друкчије говорити, ако је хтео да буде досљедан државник и ако је желио своме створу — уједињеној Немачкој — дуга живота и трајања. Позивајући се на народносни принцип помогао је он створити велику народну и уједињену Италију. Именом тога начела присвојио је Елсас и Лотарингију и успоставио је велико немачко царство. Било би против здрава разума, кад би се Бизмарк противио остварењу тог истог начела на европском југоистоку. Бизмарк тада неби био логичан и по томе неби био ни праведан. А што је још важније од свега тога, Бизмарк би тиме изложио свуколику немачку државу мутним валима узбуркане будућности. Изазвао би против себе велику Русију и читав славенски свет. Расканиуо би давно опробану свезу и пријатељство са једном моћном државом. Као савестан саветник немачке круне тога није могао учинити никоме, па ни лепим Андрашијевим очима за љубан.

Бизмарк ће дакле на конгресу бити уз Русију. Председништво ће њему припасти по томе, што ће конгрес да већа у Немачкој, ал Бизмарк вели, да је то лична ствар и да ће се лако расправити. По томе може бити, да Бизмарк уступи Горчакову као најстаријем државнику председничку столицу на конгресу. Хоће ли у таким приликама тај конгрес моћи одолети руско-немачком упливу толико, да не санкционише онакав мир, како га Русија диктира, то ће се на самом делу видети.

Толико се може свакако као извесно узети, да догађаји неће опровргти Бизмарка, кад овај изриче наду, да ће европски мир очуван бити. И у самој Аустро-Угарској почиње се да таложи хука и ратоборност нека. Провирује то, из одговора, којег дадоше председници министарства у државном бечком већу и пред угарским сабором. Како из тих одговора, тако и из редова посвећених аустро-угарских листова провирује дух резигнације. Последњи се још покушаји чине, да се прикрије пораз Андрашијеве спољне политике тиме, што се Бизмарков говор тумачи и изврће тако, као да су светлост и сен тога говора подједнако подељене на Русију и на ову монархију. Ал то су последњи и слаби покушаји. Што би — би. Велики повеснички послови обављени су, сфера моћи на истоку промењена је без утицаја аустро-угарског. Државни брод овај ударио је о стену, кад је мислио заједрити на отворено море. Бизмарк је вољан, да припомогне крманошу, и покашће му, како ће се извити из непријатна положаја, а да се не претрпи и — бродолом. Тим путем би ће и европски мир очуван.

ГОВОР БИЗМАРКОВ.

На немачком сабору у Берлину одговорио је кнез Бизмарк 7. (19.) фебруара о. г. на интерпелацију заступника Бенингсена о источном питању. Тај говор у опширнијем изводу гласи:

„Морам признати, да сам се испрва устезао да одговарам на интерпелацију, по што управо немам ништа много да кажем, што већ не би било познато, особито из расправа енглеског парламента. Ако ипак одговарам, то бива с тога, што би се иначе могло држати, да хоћу много штошта да прећутим, а то би произвело узнемирење. Тим радије одговарам, што видим из мотива у интерпелацији, да немачка политика може ићи својим досадањим током, и да то одобрава већина саборска.

Примирје, што је сада закључено, даје руској војсци целокупан положај од Дунава до мраморног мора, са дунавским тврђавама као основом — а тај се моменат мени чини веома важан, и није ни са које стране додирнут. Уједно су закључени и неки прелиминари за мир, које ћу вам саопштити, да би се могло видити, да ли у том питању има и немачка интереса.

Што се тиче конституисања Бугарске, то су истој сада одређене друкчије границе, него што је то учињено на цариградској конференцији, али то одређење друкчијих граница није од таквога значаја, да би због тога био у опасности јевропски мир. Устав Бугарске биће налик на устав Србије пре предаје Београда и других градова.

Одредбе у погледу задржавања турске војске у Бугарској нису још поближе означене, те ће трактатне силе имати да удесе ту нерешену ствар.

Независност Црне Горе, Румуније, Србије, као и положај Босне и Херцеговине и осталих турских провинција, не додирује тако немачке интересе, да би се тога ради морали метати на коцку добри односаји на према суседним државама.

Што се тиче ратне одштете, то је она у погледу пекунијарном (новчаном) ствар уговарача мира; а у погледу територијалном, тицаће се она и трактатних сила.

О питању Дарданела распрострео се већи страх, него што је у истини. Питање је Дарданела од веома замашне важности, кад би се радило о том, да се кључ за Босфор даде у друге руке, и кад би се решавало, да ли ће Русија сама по својој вољи затварати Дарданеле или не. Све остале стипулације односиће се више на време мира него на случај рата, јер се ствар врзе око тога, да ли ће бити противник Енглеске или Русије онај, у чијим је рукама кључ од Дарданела. За случај мира не би опредељења уговора, која би се учинила докле су Дарданели у рукама, од Русије независним, — имала онога значаја, који им се придаје.

За становнике средиземног мора може бити од интереса, да ли руска флота има право, да у мирно време плови кроз Дарданеле и да се тамо показује. Али питање, да ли у рату могу кроз Дарданеле пловити ратне лађе, и питање, да ли ваља Дарданели да пређу у друге руке, са свим је друга ствар. Но та конјектура не постоји у садањој ситуасији.

Мени је у овом тренутку само за тим стало, да означим тежину интереса, ради којих би се могао изродити даљи рат сад, кад се руско-турски довршио. Држим, да опредељења о Дарданелима нису од толике важности у погледу ратних лађа, колико у погледу трговине. У томе је од замашаја немачки интерес на истоку, да мореузи и Дунав од Црног мора горе буду слободни као и до сад. Извесно је, да ћемо то постићи, као што се то види из једног саопштаје из Петрограда, по ком се код те тачке позива просто на стипулације париског уговора.

Интерес, што га ми имамо у погледу побољшања стања хришћана у Турској, то је други не баш директни, али ипак хумано-индиректни интерес, што га има Немачка у источним стварима.

Други део интерпелације тиче се положаја, што га Немачка у тим околностима заузима и што ће га заузети. У погледу заузетог положаја не могу вам за сад ништа саопштити, јер смо тек јутрос добили званична акта, из којих смо вам пре чинили саопштаје. Та се акта од прилике слажу са саопштајима, што смо их од других влада добили. (Чујмо! Чујмо!) Та акта подноће се као материјал идућој конференцији, а и пре тога ће владе о њима измењивати своје мисли.

Ако се буде мењао уговор од године 1856, биће за то нужна санкција трактатних сила. Ако се тако не учини, то из тога још не сљедује, да ће се изродити нов рат, али може настати такво стање, које у интересу Јевропе не бих желио да се догоди. Узимам хипотетично, да кад се на конференцији не би дошло до сугласности у ономе, што се хоће да углави, и кад би силе учеснице, које су у тој ствари интересоване, биле противне руским стипулацијама и кад би рекле: није нам угодно, да у овом часу водимо због тога рат, али се не слажемо с тим; у том случају задржавамо за себе одлуку. Такво стање ствари не може бити по вољи руској политици. Руска политика каже с правом: Ми нећемо да се сваких десет или двадесет година излажемо каквом турском заплету; али исто тако не можемо желити, да нам на место тога сваких десет или двадесет година дође какав аустријско-енглески заплет. Држим, да је и у интересу Русије, да се дође до споразума и да се ствар као несвршена на даља, можда незгодија времена одложи. Да Русија мисли, да признање промена, што их она држи за нужне, изнуди ратом од осталих сила, то мишљење држим, да по свој прилици не постоји. Русија ће се канда, ако не би остале силе потписнице уговора од год. 1856 сада пристале на њене захтеве, задовољити мишљу: beati possidentes.

Онда наступа друго питање, да ли ће они, који се не задовољавају са руским захтевима и који доиста у томе у првој линији имају својих сопствених интереса хтети рат водити да приморају Русију, да своје услове мало умери, и то на ту ризику, да се у Русији при повратку војске произведе осећај, као да ствар није свршена и да треба још један пут да се покуша. Ако то неби пошло за руком, онда би се морало покушати да се Русија истера из бугарских вароши и испред Цариграда. Али онда би и они, који би ту цел ратом постигли, имали ту задећу и одговорност да одреде шта ће бити с тим земљама јевропске Турске.

Чини ми се невероватно, да ће они хтети просто да уведу опет турску владу после онога, што се на конференцији говорило и закључило. Они ће дакле учинити неку одредбу, која ће се разликовати од овога, што се сад предлаже. У начелу се може допустити, да таква могућност може настати; али ја не верујем, да ће суседна сила, Аустрија узети цело наследство руских освојења и тиме преузети на себе одговорност за будућност тих словенских земаља; било то присаједињењем к Угарској или оснивањем вазалних држава. Ја не верујем, да је то цел, која води аустријску политику. Ту сам евентуалност споменуо ради тога, да докажем, како је у мојим очима мален изглед за рат.

Да се тим евентуалностима стане на пут, предложена је конференција, и то прво од Аустрије. Ми смо били први, који смо драговољно пристали на њу. Појавиле су се тешкоће у избору места за конференцију, али то ствари не шкоди ни мало. Међу тим и у том погледу нисмо ми чинили никаквих тешкоћа; ми смо пристали на места која су у опште предлагана, као: Беч, Брисел, Баден-Баден, Визбаден, Вилдбад и једно место у Швајцарској. Чини се, да ће се најпосле остати при Баден-Бадну. Наш је интерес, а и оних сила, с којима смо у том погледу били у преписци, да се конференција што пре састане, а свеједно нам је, у ком ће се месту држати. Погледем на немачка места, ја сам мишљења, да Немачка на немачком земљишту ваља да добије председништво, а томе схваћању мом није ни с које стране приговорено. Да ли ће се то начело из разлога целисходности апсолутно прихватити, то ће се видити по особљу, које ће доћи на конференцију. По том личном уверењу држим даје сигурно да ће се конференција држати, и да ће се можда почети у првој половини месеца марта. Желити би било, да се и пре састане. Али силе ће ипак, пре него што се састану, желити да измењају мисли међу собом. Закашњење саопштаја, што су нам стигли, мотивује се са закашњењем вести са бојног поља. Свако сумничење као да је то закашњење хотимично, пада сама по себи, чим себи представи човек, да је руска војска по условима за примирије после 30. јануара продрла напред, а да се није служила измајсторисаним начином. Граница, у којој се руска војска данас налази, то је демаркацијона линија, која је означена у уговору за примирје. Ја не верујем да је с ма које стране учињено хотимично закашњење, али верујем у поштену вољу свију, да ће на скоро послати своје заступнике на конференцију. Ми ћемо свакако чинити у том погледу све, што можемо.

Долазим к најтежем делу постављеног ми задатка на име да кажем, у колико ми је можно, какав ће положај заузети Немачка на конференцији. Не очекујте од мене у том погледу ништа друго, до опште тачке наше политике. С више страна нам је казано — али није то учинила никоја влада, него су то гласови штампе и други савети — да ваља нашу политику већ у напред да означимо па да је и другима натуримо. На то морам изјавити, да ја то више сматрам за политику пресе него државе.

Узмимо да се ми сад изразимо за какав одређен програм, за који би били везани, то би нам онда учинило, да не смо могли преузети посредничку улогу, на коју полажем највећу важност. Посредовање за мир не мислим ја да буде такво, да ми будемо посредник при супротним назорима и да кажемо: „Тако ваља да буде, и иза тога стоји моћ немачке државе,“ него ја то посредовање сматрам са свим скромније, више као поштен човек, који хоће ствар доиста да сврши. То је улога, коју ја себи замишљам и која одговара пријатељским односајима, у којима у првој линији живимо са нашим суседима, и то помоћу већ давно постојећег јединства трију царских дворова.

Због поверљивог односаја према Енглеској кадра је Немачка у неким околностима да буде поверљива особа исто тако међу Енглеском и Русијом, као и међу Аустријом и Русијом. Троје царски савез у опште се не оснива на писаним обвезама. Ни један од трију царева није обвезан да пристане на оно, што остала двојица закључе. Троје царски савез базира на личној симпатији, на поверењу трију владалаца и на дугогодишњим личним односајима трију управних министара.

Потребно је да сада одлучно устанем против оних претераних гласова о посредовању Немачке, и да изјавим, да о томе не може бити говора, докле ја имам част да сам саветник Њег. Величанства. Нисам тога мишљења, да нам ваља ићи трагом Наполеона, те да будемо ако не посредник, а оно учитељ у Јевропи. Не ћемо никад узети на себе одговорност, да жртвујемо сигурно, годинама опробано пријатељство великог, моћног суседног народа ради тога, да играмо улогу судије у Јевропи, пријатељство, које нас са већином јевропских држава, а у овом часу и са свима везује. Јер нису на крми странке, којима је то пријатељство трн у оку. Кад би само своју особу имао у виду, могао бих ја то пријатељство ставити на коцку ради једног пријатеља, а то с тога, да се покажем услужан другоме у питањима, у којима ми Немци немамо интереса, те да тако искупимо нашим миром, мир других; али то не могу да чиним, кад имам да саветујем цару политику велике државе, која лежи у средини Јевропе и броји 40 милијуна душа. За то сам овде слободан да изјавим отворено, на према тим гласовима, да се у то никако нећу упуштати, и да ни једна влада, која би највише била интересована, није о нама тако што држала.

Немачка је ојачавши дорасла и за нове обвезе. Али и ако узмогнемо велики број оружаних људи ставити у теразије јевропске политике, то ипак држим да нико нема права народу и цару, кнезовима, који у савезном већу одлучују, кад би хтели водити нападачки рат, саветовати да с готовошћу и пожртвовањем пођу у рат ради које друге цели, осим ради обране наше независности с поља, нашег јединства међу нама и оних интереса, који су тако јасни, да кад би се за њих подигли, пратио би нас не само једногласни вотум савезног већа, него и потпуно уверење, потпуно одушевљење немачког народа. Само ћу за такви рат цару дати савета.“ (Дуготрајно одобравање.)

Са бојног поља.

Врања 24. јануара. Писао сам вам како је у Пироту и Лесковцу, па ево да читаоцима Заставе напишем нешто мало и о Врањи, но пре што о Врањи почнем говорити казаћу како сам до Врање дошао.

Пут од Лесковца до Грделице „Дервена“ (Турци сваку клисуру и сваки теснац зову Дервен) гди је почетак оне чувене 9 сахата дуге клисуре, тако је раван, тако добро насут, да се и са најскупоценијим каруцама у највећем трку возити може. Предео је непрегледна равница коју небројне реке просецају, највећа је Морава па Власница, која са десне стране у Мораву утиче, Леперница која поред Лесковца с леве стране у Мораву утиче, и још многе друге. — Код Грделице пошто се пређе Морава преко моста од камени стубова, почиње клисура. Овде у Грделици има преко 10 ханова, (гостионица) са грдним шталама за по 100 и 150 коња свака, зато ћете често чути да се ово место зове и ханови. Село Грделица лежи у брду доста далеко од ханова, од Лесковца па до Врање кроз клисуру има овика ханова преко 40 а то је на простору од 15 сати, кроз саму клисуру тече Морава која се овде баш нигди газити неможе јер су обале тесне па је увек вода висока, а притом тако брза даби најбољег коња и пливача однела а о стене с коима је пуна, разбила. За чудо је кад човек погледа и с једне и с друге стране клисуре, види села на врх брда, тако да човек мисли да ти људи никад доле и несилазе јер сићи које како али изићи то би се сваки од нас ратосиљао живота ако би бар два пута на дан морао сићи и узићи. Да би боље читаоци вашег листа ту стрменитост сватили, доста је само то да кажем, да мајка дете које је тек проодило или које почиње полазити несме предкућу оставити кад куд пође; него га најпре веже ужетом од кошуне, добро за појасићи или преко среде самим ужетом па уже за кућу, те тако је слободна сићи да воде донесе или да ручак однесе или каквим другим послом, кад овако неби матере предосторожне биле често би децу своју налазиле испод кућа на сто и двеста фати а можда чак и у Морави. Што људи овако високо подижу куће и праве села узрок је зулум, који друмом пролазе, те које би морали гостити и дочекивати. Пут кроз клисуру врло је добар, само је на неким местима врло стрмен, али нетраје дуго, а на местима где је кроз стене прокрчиван врло је тесан да се једва кола мимоићи могу, а само је на више места од топова и кола покварен. Но и кроз саму клисуру има на више места мали лепи равница које лепе ливаде дају, а видео сам што још досад видео нигди нисам и читаве шуме ораових дрва, те сигурно због тога су ораси овде врло јевтини, причају да ји бива и по 1 новчић, (5 пара) ока а и сад се могло купити по 20 пара ока.

Брда која клисуру образују надик су много на брда горњег и доњег Ђердапа сва су кршевита, и онако стрмена и по негде обрасла шумом али све већином крупни, дрва има узабранима приватни, али стогодишњи растова нигди нећеш видити, овде се до села с колима никако ићи неможе, гледао сам где људи за станицу у цепу, носе сламу и дрво на леђима јер поред Мораве на местима ни с коњем се неможе ићи. Па реците сад да нису јунаци ти наши шумадинци, кад они кроз овај теснац и преко оваки брда и провалија прођоше по снегу скоро до појаса, Турке заобиђоше и побише 1800 заробише, заиста су јунаци, да им се њини стари у гробовима чудити и дивити морају. Овака дела свршавају велике и добро одевене војске, ал ево изврши и сиротиња раја, која писку браће своје немогаше више сносити.

Идући од Лесковца до Врање, иде се најпре до Грделице левом обалом, од Грделице до Цепа десном а од Цепа до Врање опет левом, и код Цепа има опет леп мост на каменим стубовима; да Турци који год мост развалише ми би још стајали пред Клисуром а онако ево нас у Врањи месту, које је као остала варош под Турској, што се кућа и авлија тиче. Само се природа овде издашнијом показала но на другим местима. — Са западне стране баш од саме вароши подижу се велики кршевити брегови на којима баш ништа нерађа, а даје вароши величанствен изглед. Но има брда на којима су дивни виногради засађени но који кукају за сремском и смедеревском мотиком, положај места такав је да би овде могла малага рађати јер је Врања и од северне и од источне и од свију страна брговима ограђена па тако да још ветрови врло мало досађују али људи овде раде као Адам што је радио, они оберу на саспу у бачве па никако не отичу док га не продаду или попију. Те тако су им вира врло танка и оштра. Узрок овоме кажу да је у томе што вино Турци не пију но пију ракију а од комине из које се вино неотаче ракија је врло јака. Овде ретко ће човек слабију ракију од 20° наћи. Плодност земље така је иста као око Лесковца и Пирота. Житељи Врање и околине много су простији од лесковчана и пироћанаца јер се ови врло мало састају са изображенијим, а далеко су да долазе к нама и да се мешају са европљанима, све што гди оду то им је Солун али и ту само богате торбације могу ићи и овде се људи баве више земљорадњом но трговином. Примјетио сам да шимшир игра велику улогу у баштама јер нема баште и авлије која није шимширом засађена. Врања осим дуги својства има и то добро што има доста и врло лепе чесменске воде за пиће, а и бунари су јој врло добри, а и неколико поточића теку кроз Врању; поток Врања на ком има и неколико воденица тече кроз малу част вароши. Како је обстанак од Турака био тежак то се радиност овде доста јако развила, јер Турцима је много требало. Најлепше плацеве у Врањи, заузели су Турци својим гробљем које до 3 до 4 ланца земље заузима, и то је баш у српском крају вароши а ко зна како се Турци сарањују лако му је поњатно, да су сироти Срби морали много страха подносити. Од Турака врањалија предало се једно 40—50 кућа и предао се Расим-паша, човек од општег поштовања. Врањалије га фале и кажу да његаније било Арнаути би нас све исекли и поарали, али он не даде, наши сви иду му у посету, он их љубазно дочекује, и посету јим враћа, које добар ма и друге вере био нађе увек поштоваоца. За сад доста, други пут више.

Борба на Тимоку, Рашкој и Дрини.

Као допуна досадањих извешћа из овога рата има се додати, да су наше трупе имале још следеће сукобе с Турцима, и то:

1. *Зајечарска војска.* 27. пр. мес. приликом заузимања положаја према Белградчику, у селу Калуђеру, где су се наше трупе сукобиле с турскима. Турци су познали важност овог положаја код Калуђера, одакле се туче њихово утврђење на Столовима, па су очајно нападали, да га заузму; али је 2-ги крајински батаљон све њихове јурише јуначки одбио и у бегство обратио.

Ми смо остали на освојеном земљишту (положају) и имали смо 7 војника ван строја. Турци су своје многе мртве и рањене са собом одвукли.

2. *Рашка војска.* Од 3. до 7. децембра наше су трупе заузеле од Турака положаје Кути — Гостиља — Змијињак; а до 25 и положаје Соколовица — Главоч, на левој обали реке Дежове, имајући с Турцима сукобе 8, 12, 13 и 25 децембра, када је биле на 30 погинулих и рањених војника и нижих чинова.

Особито је 13. децембра била упорна борба, кад је Хафис-паша с 4 табора и 3 брђанска топа напао наш положај на Пересјама, али је од трнавског батаљона II. класе и осталих одељења у вече био одбијен. У исто време карановачки батаљон нападао је турски положај на Цоковићу (десно; обали Рашке), да би Турцима на ту страну пажњу обратио, и освојио им један стрељачки ров. Тог дана имали смо 8 мртвих и 10 рањених војника. Турци довле год су допрли, палили су куће и амбарове хришћанске у Турској.

Али најкрвавија борба била је 1. јануара, када је 2500 пешака Турака са 150 коњаника и 3 брђанска топа напало на наш 1 и по батаљон, који је држао положаје на брду Соколовици, пред Пазаром. Наша се пешадија добро држала иза подигнутих стрељачких ровова, и артиљерија рушила је њихове колоне, али опкољене с оба крила надмоћном силом, одступиле су наше трупе до положаја на Голиця, где Турци нису смели нападати. Тога дане имали смо око 100 погинулих и рањених, али су Турци имали двапут веће губитке јуришајући на утврђења. Турци су и овом приликом као и обично, грозно касапили наше мртве и рањене, што доказују нагрђене лешине. Поред тога попалили су села тамошњих Срба.

Устаси су имали 3. јануара крваву борбу с Турцима на Орлићу и већином су одржали своје положаје.

3. *Дрински кор.* На св. Саву 14. јануара у 8 сахати пре подне Турци нападну не наш утврђени положај на Батињским њивама код малог Зворника у расутом строју. Пушкарање је трајало до подне и Турци су слободно наступали, али их је ватра с наших утврђења зауставила, а 2 чете, које су им низ Раковицу за леђа у смакнутом строју заишле, обратиле су их у дивље бегство, када су многи погинули и рањени били. Ми нисмо имали никаквих губитака. Од наше стране учествовало је свега 4 чете од рађевског у азбуковачког батаљона активне, подринског и колубарскег батаљона резервне ваљевске бригаде.

Иначе у овим командама није било никаквих озбиљнијих сукоба с Турцима, и ако су више пута чињене неке припреме за борбу, поглавито с турске стране.

(*Устанак у Тесалији*). „Полит. кор“. пишу из Атине 7. фебруара,

Јуче на ноћ заповеђено грчком ђенералу Суцу, да се врати до границе и да ту остане до даље заповести. Опет зато све млогобројније срљају устаници у побуњене покрајине, да појачају устанак. Од како је грчка војска прешла преко границе, па до сад, дакле за једну недељу дана, отишло је у Тесалију 4600 својевољаца (тесалаца, епирана и маћедонаца), не рачунајући ту крићане. Ко није видео одушевљења, које се овде свуд појављује, тај си не може замислити пожртвовање и родољубна осећања Новогрка. Најлепши парадни коњи већином драговољно су поклањани за топничку и коњичку службу. Богати трговци поклањаху по 100.000 и по 150.000 драхама. Женске од најбољих породица раде дан и ноћ, да зготове болничко рубље, чарапе и завоје: друге опет одоше с „црвеним крстом“ у Ламију. Цела Атина и Пиреј прави око. У Пирају могао си видети прве милијунаре, како носе вреће с песком и како улицама вуку топове, да се наоружају оклопнице. За четир дана беху редови народне гарде потпуни; из атинског округа и околице атичке, из Пиреја и Мегаре појурило амо 18.000 народних гардаша. Оно одушевљење љуто тера у лаж новинске гласове, као бајаги да се атињани зло препали, кад се разгласило, Хобарт паша плови с турском флотом на Пиреј.

Хвала буди турској сили, устанак све већма расте. У Самуклу искасапили Турци тројицу млинара, а младог Маугеритопула арнаутски башибозуци поробили, па онда уцмекали, село Хацимари Арнаути опљачкали. Да богме што одавде непрестано гомилама одлазе устаници, устанак се све већма потхрањује. Устали те се слободним проглазили округи Реудина, Самоково и Аграпа, даље Хаврија у округу трикалском. Радовица и цео округ рвдовилијански у Епиру побунили се. Турчин Емин бај прешао Грцима са 100 момака, скупа с официрима и слугама. Свој харем предао градоначеонику од Карвасаре, К. Вадаориту, а он ступио у грчко подаништво и заклео се на верноет. На Реудину из венада напали и Турке разбили после жестока боја. Јуче први пут служена тамо грчка литургија. Најјачи је устанак око Вола. Баздећи, који је сад члан привремене владе, истерао 850 Турака из Келиније, Монастира, Оринианиса, потукао 150 Турака и посео та села. Зелијо и Баздећи спојили се, те заповедају устаницима, којих имаде сад преко 5000 људи. Утаборили се на Пилав-Тепеју и прекинули саобраћај међу Ларисом и Валом. Намесник од Трикале једва да ће моћи повести на њих 1000 људи. Из Вала једнако бежи свет у Атину.

Јануара 13 скупили се главари тесалијског устанка у Миртиају, те поставили привремену владу у којој су тесалци Ц. Баздећи, Ц. Гарефи, Ц. Котули. Р. Катсамени, Е. Николау, Г. Стамули, Н. Бојаци и Сакеларинди. Та влада проглазила независност земље и уједињење с Грчком, те то јавила овдашњој влади.

И на Криту тако исто проглазили сједињење. Округ кисимски први проглазив сједињење с Грчком, учини то исто 1 фебр. цело острво. по што народна скупштина у Апокорони прогласи независност.

У Маћедонији расте устанак око Сиатисте. Вели се да је букнуо устанак и на полуострву Халкидици.

ЛИСТАК.

СОЦИЈАЛНО ПИТАЊЕ.

(Наставак.)

Законодавство се слабо бринуло за стање раденика, па није прегло, да им судбу поправи. Страх, којега су изазвале пролетарске буре од г. 1848. још је непрестано утицао на легислативне и административне мере. Право задрûга је сужено. право зборисања ограничено или са свим укинуто. Једино у Енглеској уживали су раденици сва ова права. У другим државама није се положај раденика у заштиту узимао, и полицајски, шта више и судски је забрањивано свако договарање или удруживање ради промењивања наплате.

Но догађаји од г. 1848. подстакоше и људе најплеменитија срца и најчистија карактера у другим државама, па и у Немачкој, те се и овде почеше забављати решавањем овога проблема, који се на дневни ред изнесе. А још и пређе, још г. 1845. написао је др. Адолф Шмит дело под овим насловом: „Будућност раденичког реда и задруге за благостање му“, доказујући, да је нужно удружавање и темељито унапређење раденичких интереса.

Овде није могуће потанко се обазрети на све, што је урађено на овоме пољу, јер простор ове расправе допушта, да се само наведу главни моменти историје раденичких покрета.

Прво је питање о подизању раденичких редова покренула „централна задруга у корист раденичких класа у Прусији“, која је подигнута г. 1848. у Берлину. Ова задруга није истакла известан програм, но је предузела себи, да изнађе и унапреди средства за поправљање раденичког стања. У њој беху људи, који нису из раденичког сталежа, но који само имају интереса и воље за така питања.

Централна задруга није учествовала у покрету, али од ње је произишао многи подстицај, многа клица, која је даље однесена. Свакако јој припада заслуга, што је на дневноме реду одржала раденичко питање.

Даље су радили поједини људи и доприносили су расветљавању мисли, тако Фридрих Готлоб Шулце у Јени у своме спису: „Раденичко питање по начелима немачке народне економије“, даље даровити писац културне историје Рил, Хубер и др.

Особито је пак Херман Шулце-Делич, оснивајући се на енглески „cooperative movement“, пригрлио ову идеју практичким начином, па је својим задругама за потрошарину, као и другим установама, којима је цел заједничка самопомоћ, много урадио за немачку малу индустрију. При томе је вазда на уму имао продуктивну заједницу као највишу цел на самопомоћи основаног задружбеног покрета и својом успешном радњом је потврдио већ у Енглеској учињено искуство, да је раденицима могуће заједничком силом противу-стати превласти капитала.

Године 1863. пристане уз овај покрет човек, који је био одличнога дара и који је већ познат био са своје изврсне радње на филозофском и правничком пољу. Он овој ствари даде силна полета. То је био Фердинанд Лазал.*) Његова је неоспорна заслуга, што је ванредно унапредио теоретичко схватање и расправљање социјалнога питања јасном и оштром критиком материјала, којега је нашао. Али је он био критичке природе, и предлози му за практичко решење социјалног питања, у које се уплела политичка шпекулација, нису ни близу тако употребљиви и ваљани као Шулце-Делича, који је имао практичнија погледа, па је боље схватао постојеће економске односаје.

Овде ћемо навести неколико цртица о животу и делању Фердинанда Лазала.

Он се родио г. 1825. у Вратислави, и ишао је ту у гимназију до своје 14. године. Одавде је отишао у Липско у трговачку школу, да се изобрази за трговца. Али из жудње за науком оде из Липскога, дође у Вратиславу и пошто положи испит зрелости, упише се у слушаоце свеучилишта и изучаваше филолошке науке. Одавде оде у Берлин, где науке своје продужа две године дана. Још тада је у живу духовну свезу ступио са најзнаменитијим људима, који беху на тамошњем свеучилишту, као са Александром Хумболтом и Беком, који му је остао вазда пријатељ. Он је својом оштроумношћу. као и својим великим филозофским и филолошким знањем општу пажњу изазвао.. У Диселдорфу постане вођа социјално-демократског покрета, оптужи га да је подстицао грађане на оружани отпор, али га порота ослободи, но ипак га задрже у затвору, и опет га оптуже, да је позивао на противљење званичницима и буде осуђен на затвор од шест месеци. Хумболт је хтео да посредује помиловање, али он се огради противу тога. У пролеће г. 1857. оде у Берлин, где се неколико година искључиво посветио научноме раду. Те године изађе његова „Филозофија тамнога Иракита“, дело пуно оштроумности и научености, само што је у њему сувише Хеглове филозофије. Лазал га је свршио још као ученик у својој деветнаестој години. После више знаменитих списа (међу којима је и жалосна игра „Франц фон Сикинген, дело пуно идеја али у уметничком обзиру слабо) изађе са својим главним делом: „Система задобивених права; измирење позитивних права и правне филозофије“. (Липско, 2 свеске*),

Тек што је изашло ово строго објективно дело, које осигурава писцу стално место у историји правне науке и правне филозофије, да се он на полемичну и практичку радњу као вођа раденичког покрета и као апостол права општега гласања и заступник Марксом ширеног социјалистичког и комунистичког правца. Пошто је (г. 1862) литералнога историка Јулијана Шмита у једној расправљано намајсторио, држао је исте године у Берлину предавање „о особитој свези садање историјске перијоде са идејом раденичког сталежа“, услед чега буде осуђен на затвор од четир месеца.

Одбор, који се састао у Липскоме, да сазове „општи немачки раденички конгрес“ обрати се на Лазала, који у своме „отвореноме одговору“ (У Цариху 1863.) свој програм обелодани и оснивање опште немачке радничке задруге препоручи. Ова ступи у живот 23. маја г. 1863. и Лазал буде изабран за председника јој. После разних социјалнодемократских и полемичких списа напише као одговор на Шулцеово „Заглавље немачког раденичког катихизиса“ г. 1863. дело: „Бастијат-Шулце од Делич или капитал и рад.“ Он падне у двобоју 31. августа г. 1864.

За дивно је чудо, како је Лазал брзо и обилато знао научно савлађивати дотичне народнопривредне материје. Но мора се признати, да је основна и скривена мисао човекољубивих тежња му била у напред још политичке природе.

Било је доба, вели Хубер, у коме је апсолутан владалац о себи рекао: Ја сам држава. У доба феудализма могла се аристократија називати државом. Француска револуција започела је изјавом: држава је трећи сталеж (буржоазија, грађанство); Лазал пак тврди, да је четврти сталеж или пролетарци држава и да њему у садањости влада припада. Лазал прави раденике политичком странком. задире у цео државни организам, и цел му није социјална реформа, но социјална револуција,

*) У Немачкој раденичко питање дели странке на две гомиле. Једна се држи Шулце-Деличевог начела самопомоћи, а друга пристаје уз Лазала, који хоће да држава раденицима помаже. Осим ове две противничке системе имаде још и других праваца социјалне демократије.

*) Друга свеска садржи у себи врло значајно и светлости пуно испитивање бића римскога и германскога наследкога права у историјско-филозофском развитку.

РУСКО-ТУРСКА АЛИЈАНСИЈА.

„Политична кореспонденција“ има врло занимљив извештај из Цариграда од 29. јан. о. г. о истакнутој теми, коју ево у целости саопштавамо.

Повелики део интереса, који се поклања чудноватим приликама овога часа, придева се питању, да ли имаде тајна посебна уговора, о којем се поговара да је поред прелиминарија о миру и примирија уговорен међу силама, које су до сад водиле рат. Имаде довољно знакова, по којима се даје судити, да је истинито нагађање, које се врло често може чути особито по дипломатским круговима, на име, да ва истину имаде посебна уговора руско-турског. Било, како му драго, тек има довољно знакова, који не даду сумњати, да међу Русијом и Турском нема неког тешњег споразума. Овде, у Дренополу, на Дунаву, на кратко, свуда, где год се Турци и Руси званичним послом састану, све се ствари догађају као по особиту споразуму.

Подунавски градови, који би за који дан требали да су у руским рукама, нису ни данас напуштени од Турака. И осим Сулине, коју нису посели ни Руси, ни Турци, но коју ће, као што се вели, посести неутрална сила: седе Турци још у неким местима на Дунаву. То су појединости, које заслужују да се узму на око, и које без сумње стоје у свези с новим одношајем, у који је Порта ступила према Русији. Према том расте у турским круговима и пријатељско расположење према Русији, а као особити доказ за то може се овде навести разговор Сервер-паше, првог уговорача од Казанлика, с особом, која је врло уважена у портинским круговима, с грчким банкаром Зарифом, Егеријом портином у финансијским стварима. Тај разговор, који се водио ту недавно, овако је текао.

Зарифи се чуди пред турским министром, како се турска политика променила, на то Сервер паша рече од прилике ово: „Шта хоћете ви? Јевропа нас напустила, по што нас је најпре посредно и непосредно навела на рат с Русијом. Да смо могли мислити, да ће се Јевропа доцније тако владати, ми би смо усвојили закључке лондонске конференције. Сад нам не остаје ништ друго, него бацати се у наручај Русије. Тим ћемо можда добити још што то. Заплете ли се због тог цела Јевропа, толико боље! Ми немамо ништ више да изгубимо, него би се само гложили око деобе наших риза. Ако ли пак, што се може пре веровати, потпустимо саму Русију, онда је наш добро расуђен интерес, да се на њу ослонимо. Русија нас још потребује у Јевропи. Пре ће се допустити слаба јевропска Турска на Босфору, него ли нове државе, макар их цела Јевропа гарантовала. Наш опстанак беше до сад потреба јевропска, сад је постала руска.“

Сервер пође даље јасно тумачити обрт у турској политици, те заврши разговор с овим веле-важним речма: „Тежиште турске силе сад је пренесено у Азију. Није се хтело допустити, да султан и даље остане суверен јевропски; он ће као азијски владалац, нарочито као калиф владати над стотинама милијуна Азијанаца. Као азијска сила не може си Турска желети бољег савезника од Русије; а као такова сила, нема већег противника од Инглеске, која је заборавила, да се сама одржала тим, што је одржана Турска. У Јевропи требасмо ми Инглеску, у Азији треба Инглеска нас. Султан је верозаконска глава већем делу индо-инглеске државе. Од сад стоји једно спрећу другог господар Инђије и глава ислама.“

Тај разговор верно приказује овдашњу ситуацију. Тако се мисли у меродавним турским круговима, те су ти и прешли од мисли к делу, по што се с Русијом одвећ споразумевају. Не треба се дакле чудити, ако се толико говори о руско-турском савезу за обрану и навалу, у ком, вели се, осим у таковим приликама обичних услова имаде и такових, које говоре о случају рата с Инглесском, о заједничкој руско-турској акцији у Азији и на Сујец-каналу.

Рекао би човек, да је све далеко од истине то, што смо саопштили; али и пак је све то основано на убавештајима особите нарави. Колико вреде ти убавештаји, можда ће се јасно показати изненадним вестима, које се тичу Мисира и које ваља тумачити руско-турским посебним уговором.

На послетку нек нам је још допуштено, наговестити нешто о том, како ће се Порта владати при питању о Дарданелима, које ће за кратко време играти велику улогу. Како та ствар данас стоји, Порта би отворила Дарданеле само пред заједничким кораком паришких трактатних сила. На такови заједнички корак задржала би се право, да реши, колико лађа могу Дарданелима пловити, по што се ту говори само о заштити дотичних поданика, а турска влада може сама примити ту заштиту и гарантовати је.

ДОПИСИ.

«—» **Будим-Пешта** 20. фебруара. (По нешто из садање политичке ситуасије. Гласање у угарском сабору о закљученим ђумручним и трговачким одношајима између обе државне половине. Одговор Тисин на интерпелације у погледу источног питања. Српска беседа у Пешти). — Андрашија хтеде конференцију, а Горчаков јевропски конгрес. Последњи одржа победу. И сами туркофили признају, да је то горка пилула за нашег министра спољних послова, кога је скоро увек до сада зао удес задесио, да је пропадао са својим предлозима, — особито пак у одношајима истока. Кад је Енглеска почела енергичније да дела, затрубише убојне трубе и у овој држави, — нарочито у листовима, што влади ближе стоје. Одјеци те вике још се и данас опажају у измишљеним и збиљним гласима о предуготовним мерама за мобилизацију.

Горчаков се у тој прилици показао ко вешт дипломата, јер за љубав мање важних формалности не хтеде конфликта са Енглеском, те по узајамном договору повуче се енглеска флота испред Цариграда у удаљенији залив, а Руси се обвезаше да при постојећим околностима не ће улазити у Цараград. Са честимичним задовољењем једног савезника отклоњен је бар за сада енглеско-аустријски савез, — у ког је у осталом и до сад ретко ко веровао.

Званични и полузванични листови тврде, како одношаји између Аустрије и Русије нису онако акутне природе, као што се о том по свету трубило. Постојећи узајамни одношаји доказују, да је још и сада тројецарски савез на сталним основима. За то су још бољи доказ најновија вест о личном дописивању царева аустријског и руског у погледу оних питања, у којима лежи диференција између интереса њихових држава. При свем томе боје се туркофили сепаратног уговора између Русије и Енглеске, у којој би прилици остали незаштићени интереси ове државе. У тим околностима надају се помоћи од Немачке те веле, ако Русија за се задржи Бугарску, Аустрија ће посести Босну и Херцеговину. Идеја дакле о окупацији почела је по ново да избија на површје. Говорило се већ и о томе, како ће аустријска војска ући у Србију, да ако већ дође до рата између Русије и Аустрије да исти бар буде на туђем земљишту. Но, томе не треба никаква коментара. Таке вести поничу данас ли у усијаним чивутским главама. —

Јучерашња седница уг. сабора беше веома занимљива. Било је гласање о томе, да ли да се приме за основ специјалној дебати утаначени ђумручни и трговинска одношаји између обе државне половине. Све странке напрегоше све своје силе, да што у потпунијем броју дођу. Гласање би дошло било на ред још пре једног дана, но влада се побојала, да тог дана не ће имати сигурну већину за се, те одгонила гласање за сутрашњи дан, док су за то време дозвани још по неколи одсутни од верних Тисиних. Како је исти дан био реквијем за папу, на којим су и посланици присуствовали, отпочела је саборска седница тек око 12. сах. Све посланичке клупе скоро беху испуњене, а галерије беху дупком пуне. Одмах се приступило гласању. Гласање је било поименце. За предлог владин гласаше 219. посланика, а 183. против. Влада дакле задоби већину тек од 36. гласова, док је било наде бар на 50. гласова. Резултат дакле тога гласања није најсјајнији за Тису, ал за сад га је одржала и та малена већина. Хрватски посланици беху такође присутни, изузев њих осморицу. Од присутних гласаше против владина предлога Михајловић Драгутин, Прандау Густав, Суботић Јова и Црнадак Ђорђе. Од угарских Срба посланика гласао је против предлога посланик Лупа. Тиса је дакле скинуо с врата и тај терет, но међу тим не треба испуштати из вида, да влада може остати у мањини при специјалној дебати. Опозиција за сво време остаје овде, а многи посланици из владине странке разићоше се већ својим кућама. Може дакле још доћи до врло занимљивих призора.

На истој саборској седници одговорио је Тиса и на интерпелације у источном питању, које на њ управише Ирмењи, Чернатоњи, Хелфи и Шимоњи. У свом садашњем одговору био је исто тако не јасан, као и у пређашњима. Рекао је да су влади познати уговори примирја између обе ратујуће стране, који изађоше у петроградским листовима. Даље јој није ништа више познато. Признаје, да су и у тим уговорима повређени неки аустро-угарски интереси, но тврди, да ће се Аустрија свом снагом саузети за очување интереса ове државе и осталих трактатних сила. Тврди, да ће на позив монархов бити одушевљења у васколиког грађанства ове државе. Прва двојица узеше одговор министров на знање са којима само примедбама, последња двојица не, но с нова нападаху на владу и Андрашију, што допустише, да Турска падне. Говори су им са великом непажњом саслушани, те се једва чуше. Велика већина узела је одговор министров на знање.

Овдашња српска свеучилишна омладина закључила је, да приреди овде у Пешти још пре ускршња поста беседу са игранком у корист црвеног крста у Београду. Ако власт евентуално не би дозволила одржање беседе на ту цел, чист приход ће се у том случају наменути преносу костију Бранка Радичевића. Једно с тога, што већ од неколико година није било беседе овде у Пешти, а друго и с тога, што је и садањој побуда тако племенита цел, нада је, да ће се овдашње и странно Српство топло одазвати том родољубивом подузећу српске омладине у Пешти, којој многе и многе околности пречише, те није могла бар за неко време предњачити осталој српској свеучилишној омладини. До скоро ће изаћи у истом цењеном листу опширнији програм беседе. Оволико ради претходна равнања.

Народна просвета.

ВЕЧИТИ СПОМЕН

главним основатељима и добротворима срп. народне школе Ново-Сланкаменачке. — Блаженопочившем Ђорђу Т. Анђелковићу, Нићиф. Роксићу и Проки Натошевићу.

Сваког појединог члана људства најсветија дужност је та, старати се о напретку и просвети у опште за младеж за потомство своје, које му треба да је најдрагоценије благо на овоме свету. Учинити за живота свога онаково племенито одело са чега ће народ к подмладак вечито благосиљати, јесте круна и узор најплеменитијих врлина.

А ко ће све те врлине, све дичне украсе да ужива и после смрти преко гроба свога, онда му ваља помислити за живота шта му чинити ваља, да таково име у своме дичноме народу српском заслужи. Треба од мала мало да дарежљивом руком пружи онамо, и оној страни, оној срп. младежи, која заиста знатне помоћи потребује, која изгледа помоћи као озебао сунце.

Та српска младеж, та узданица наша, очекива непрестано, да би јој се од куда помоћ пружила. Има дара за науку, труди се, мучи се да постигне оно за чим сви остали народи теже — за науком, но заман, — даровит је, трудољубив је, али шта ћемо кад ни од куда материјалне помоћи нема, који би му пружио. А то се највише налази у наше сиромашне деце, да су развијена, да су паштећа за науком; но једино је то, што најглавнији услов, што им материјална средства мањкају — недостају.

У новије доба, појави се у нашем народу више добротвора и мецената, који обилато таковим помоћи пружају; само да започнемо дело и то племенито крају у најлепшем смислу приведу. У првоме реду од срп. добротвора стоје ови: Сава Текелија, Вуковић, владика Платон, Јелена Боздина, Јов. пл. Нако, Христофор Шиљман, Василије Пластић и т. д. а у новије доба неумрли наш Јован Гавриловић, који се и учитељске сирочади најмилостивије сети.

Таковим неумрлим срп. мужевима и добротворима, а по примеру њиховом сетише се и овдашњи почивши родољуби: Ђ. Анђелковић, Нићифор Роксић и Прока Натошевић, велим угледаше се на добра и племенита дела, загледаше у звезду Даницу боље будућности наше, пак оставише и они с благословом од свога иметка дар срп. младежи, срп. роду.

Обилатим даром покојници, показаше да им је народ српски највећи аманет, да им је срп. младеж за груди прирасла; показаше с тим, да љубе њега као зеницу ока. Исти увидеше да је наука најглавнија чињеница опстанка у сваког народа. Увидели су да је и у нас од велике ползе и од највеће потребе да се шири и развија знање, те се сетише мезимчета — школе народне, школе оне, коју је св. Сава врачарским прахом у свима срп. крајевима отворио. Зато ми као благодарни синови сваке године на дан св. Саве као школског патрона одајемо част и поштовање, држимо по св. обреду у цркви спомен за образац и углед осталима Србима.

Наш светитељ Сава,
Српска мудра глава.
Подизо ја школе,
Да нам буде боље!
Он је био дика,
Србу превелика.
Трудио се дан и ноћ,
Да постигне своју моћ!

Зато треба сваки члан српства, да се угледа у овакове племените жртве, пак да принесе српству оно, за чим одавно већ жуди. —

Успомену овакову, свечано одаваћемо сваке год. на дан срп. просветитеља, мужевима онима, који заслужују да им име безсмртно у своме милом срп. народу остане.

Вечна им памјат!!!

У Н. Сланкамену, на св. Саву 1878.

НОВИ САД 11. фебруара. Као што је у овом листу јављено, послао је г. др. Максимовић добровољне прилоге из Н. Сада друштву „црвеног крста,“ свега 1500 ф. у готовом. Сада је стигла од председника митрополита српског Михајила и потврда, да је заиста тај новац и стигао на своје определење. Ту потврду спровађа митрополит српски једним писмом на г. дра Максимовића, у коме између осталог и ово стоји: „Главни одбор црвеног крста сећа се са захвалношћу големе помоћи, коју је Нови Сад већ у прошлом српско-турском рату учинио нашим рањеницима и болесницима, и радује се, што је и овога пута његов позив нашао тако топлог одзива у срцима његове новосадске браће и сестара.“ Толико из тог горе реченог писма. Имена приложника, као што смо обећали, изићиће у нашем листу.

— Овдашња српска виша девојачка школа одржавала је своју беседу с игранком сад у четвртак. Странах гостију било је врло мало, сигурно због хрђава пута; но зато је овдашња публика млогобројношћу свијом надокнадила изостатак странаца. Примање гостију и дочекивање примио је на себе овдашњи одбор српских госпођа, и може му предусретљивост на похвалу служити.

Беседу је отворио кратким и умесним говор сам управитељ те школе г. А. Варађанин, а остало је изведено све по овде већ изложеном распореду. Песме су биле лепе а одпеване су умилно. Свирка је такође добро испала, а и декламација је особит утисак на публику учинила, тако исто уметнички и дивно је изведена песма „Девојка тугује“ коју је професор те школе г. А. Јорговић уз пратњу гласовира отпевао; и више свега занимала нас је тога вечера својим умилним гласом и вештим певањем гђца Даринка Јанковић из Башахида, која је овде као гошћа суделовала, и с тим свако поштовање заслужила. Необично нас је изненадила својом дивно отпеваном песмом „Иво Сенковић и Ага од Рибника“.

У листу ће овом изићи јаван рачун о беседи овој, за сад само јављамо поштованој публици да је до сад које оп срећака које добровољних прилога и улазница по чувењу утекло близу 1000 форината, и тако се надамо да ће на ову племениту цел доћи 8—900 фор. чистог добитка.

НОВИЈЕ.

Из Рима јављају, да је нов папа навестио у конгрегацији енциклику, којом ће се католичком свету јавити, да је Лав VIII. сео на папину столицу. Закључено је, да папа за сад не напушта ватикан. — Симеони потврђен је од папе за држ. секретара.

Из *Букурешта* јављају, да су Турци Рушчук напустили. Повукли су се у Варну.

Из *Цариграда* јављају, да је Сулејман затворен и да ће га ставити пред ратни суд. — Сервер паша, министар спољних по „Пол. Кор.“ дао је оставку; још се незна, ко ће доћи на његово ме-

---

или бар: социјална реформа социјалном револ-цијом. Лазал сматра трећи сталеж за непријатеља четвртоме. Противу трећега сталежа, противу грађанства позива он раденике на бојно поље и, као што вели у своме раденичкоме програму, до ушију му допиру већ потмули кораци њихових баталијона. Овде је место, где треба употребити етичко мерило и латити се ножа наравствене критике.

Лазалова заносно искићена наука у својим конзеквенцијама води револуцији, и поред силне речи, којом располаже, у толико је опаснија, што буди у раденику илузије (обмане) и претензије (захтевања.)

И радник мора имати политичних права, но он не сме од државе више захтевати но други грађани. Држава није општа хранионица, она је институт (завод) за спољашњу и унутарњу заштиту права.

Ми би овде подсетили на речи Франклинове: „Ко каже раденицима, да могу другчије поправити своје стање, а не трудом и штедљивошћу, тај обмањује народ.“ То је тако у природи ствари. Јер само оно имање, које смо сами собом задобили, које се дакле оснива на труду и штедљивости, даје потпуну и задовољавајућу свест о властитости. Како дошло, тако прошло, вели се с правом, када ко проћерда имање, које није својом муком задобио. Трудом и штедљивошћу задобивено имање има особиту вредност; на њему се види зној, али и благослов рада. Ту гледа човек сам по себи, да одржи оно, што је задобио.

Властитост је, у пуном смислу ове речи, основа породице, и тиме човек ступа не само у законити ред државе, но и у ред људскога друштва То је баш проклетство нашега доба, што је оно спречило радника, те не може да оснује породични живот.

Властитошћу ступа човек са свешћу равноправности у социјално друштво; он се осећа као члан грађанске заједнице, и то му даје осећање грађанске части, коју треба да чува и грађанских или социјалних дужности, које треба да врши.

Помоћ, која је нужна раденичкоме стадежу, не може државом октројисана организација рада, као што је смела фантазија социјалиста замишља, као неком мађијом створити, као што ју не може пружити ни државна помоћ Фердинанда Лазала, путем кредитске операције. Не с тога, што би државна помоћ апсолутно за одбацивање била. Садања културна и правна држава мора припомоћи свима редовима својих грађана, да дођу у стање, које је достојно човека.

Њена је дужност, да поседничке редове подиже, оспособљујући их за праву самоуправу и за наравствене дужности државнога и општинскога звања и да их из кратковидога и себичњачкога круга најближих интереса уздигне до наравствене висине вршења друштвених дужности; она треба да при томе свој утицај и своју моћ на то употреби, да заштити оне, који трпе нужду, да необразоване образује и васпита, а оне, који немају ништа, да осигура противу себичности оних, који су у поседу.

Тежња за напретком, свест за туђе право и осећање одговорности према другима, братинско поштовање и делотворна љубав према људима — то су, као што Фр. Бицер вели, услови, којима се једино постиже она складност у економској заједници, коју сваки жели, али која човеку не пада у крило као дар природе, но која се добија једино озбиљношћу рада, облагорођавањем душе и срца и напуштањем себичности, овога корена свију социјалних невоља.

Што се даље у све слојеве народа рашири овако мишљење, у толико ће јача и мирнија бити свеза, која све у једну целину спаја.

(Наставиће се.)

сто. — Намик паша по „Хавасу“ одлази у Петроград ванредном мисијом.

„Загребачким новинама“ јављају, да је турска влада заповедила, да се Мухамеданци у Босни оберужају. — У Копривници је било ових дана земљетруса.

Из *Београда* јављају „Пол. Кор.“, да Ристић спрема меморандум на руског цара због тога, што Русија хоће да пашалук нишки присаједини новој књежевини Бугарској. (Овој вести неможемо поверовати, док не добијемо доставерна извештаја са српске стране. Према томе ћемо и ми свој положај заузети. — У.)

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

Господин Јоцо Котур поштар у Беднику, обдарио је — приликом овогодишње светосавске светковине у народној школи у Блињи, школску младеж са 9 комада лепих књижица, те је тим и онако лепу светковину јошт више поленшао.

Бог га поживијо! Дај боже да се на њега и остали срби у овим крајевима угледају.

Од стране школске младежи на том племенитом дару, подписани му, с овим јавно захваљује.

У Блињи 20. јануара 1878.

Светозар Врачаревић,
парох и катихета.

НА ЗНАЊЕ.

Свима г. трговцима јављам, да примам сваку експедицију робе, са жељезничке станице или ма са ког другог места како у доње тако и горње пределе, а и на све друге стране, било на жељезници, пароброду ил на колима, по најумеренијој цени.

За брзоћу опреме и сигурност пошиљке највећу ћу бригу водити.

У Сомбору јануара 1878 год.

БЕРНХАРД ШПИЦЕР
шпедитер.

6—6

Јавна изјава!

Неповољне околности присиљавају нас, затворити нашу пословницу у Бечу и наше цело стоваришто испод творничарске цене распродати.

Да само брзо распродати узмогнемо, продајемо за само

фор. 6.15

следеће практичне и добре ствари и то:

1 тачан сат заједно са дугачким ланцем; за добро ифење јамчи се годину дана.
1 лампа за сто врло практична.
1 столњак врло леп и богато бојадисан од фине ангора-вуне.
10 бакрореза копије чувени вештака, с којима се 2 собе украсити могу.
1 справа за чај с којим се за 2 минута најбољи чај приуготовити може.
1 **Terracotta** статуа уједно справа за палидрвца, најфиније изведена украшава сваки сто
1 домино игра, подпуна у дрвеној кутијици.
1 кутија за шећер од палисандровог дрвета, са најлепшим изрезом украшена и са кључаницом.
1 кљеште за шећер из увек белоостајућег метала.
6 ком. аром. сапуна од Dr. Dupont.
6 ножева с чврстим дршкама и од челика.
6 виљушака са чврстим дршкама.
6 кашика ц. кр. повл. увек белоостајући.
6 кашикица ц. кр. повл. увек белоостајући.
1 кашика за чорбу ц. кр. повл. потежа.
1 кашика за млеко ц. кр. повл. потежа.

50 комада

Сви овде наведени 50 комада коштају укупно само

фор. 6.15.

За све ствари јамчи се.

Атреса: **Vereinigte Export-Kompagnie,** Wien, Burgring 3.

Наручбине са стране обављају се тачно поштанским поузећем. 10—10

! СРЕБРА НЕТРЕБА ВИШЕ!

Само ф. 1.60, 2.50, 3 80, 4.20, 5.30, 6.70 стају 1 пар красни столни свећњака од правог, увек бело остајућег алпака сребра, за које се писмено јамчи.
Само кр. 60, 80, ф. 1.—, 1.30, 1.50, стаје 1 ручни чирак од алпака сребра.
Само ф. 3.50, 4, 5, 6 стају 6 пари ножева и виљушака, држак од алпака сребра, са правим енгл. челиком.
Само ф. 1.95, 2.25, 2.45, 3.10, 4.— стају 6 комада кашика од алпака сребра.
Само кр. 70, 90, ф. 1.10, 1.50, 2.— стају 6 комада кашика за кафу од алпака сребра.
Само ф. 1.—, 1.45, 1.90, 3.40, 4.—, стаје 1 потешка кашика за чорбу од алпака сребра.
Само кр. 60, 80, ф. 1·20, 1.50, 1.95, стаје 1 потешка кашика за млеко од алпака сребра.
Само кр. 60, 80, ф. 1.— стаје 1 справа за бибер од алпака сребра.
Само кр. 70, 95, 1.40, 2.— стаје 1 сланик од алпака сребра са кристал стаклетом.
Само ф. 1.70, 1.85, 2.— стају 6 држаља за јаја од алпака сребра.
Само ф. 2.—, 3.—, 4.—, 5.20, 6.30 стаје 1 кутија за шећер, потешка, фини посао.

За увек бело останује свих предмета јамчи се писмено.

Атреса: **Metallwaaren-Fabrik Blau & Kann,** Wien, Babenbergerstrasse Nr. 1.

Наручбине са стране обављају се одма по поштанском поузећу. 12—12

ГОСТИОНИЦА И КАФАНА

„КОД ЗЕЛЕНОГ ВЕНЦА“ У ПЕРЛЕЗУ

састојећа из једне велике намештене билард-собе и једне крчме, затим из 2 собе за обиталиште и 3 собе за госте, једне кујне, подрума и напуњене леденице, пак из штале са шупом, издаје се под закуп од 15. маја о. г. римског, на три или више година, ближа условија распитати код собственика самог.

ЂУРА ИЛИЋ.

Галантериска и помодна трговина

К. А. СУБОТИЋА

у Митровици

потребује једног млађег спомоћника практиканта и шегрта. 3—3

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

СРПСКА ЗОРА

илустрован лист за забаву и поуку.

ГОДИНА ТРЕЋА.

Изишла је из штампе II. свеска „Српске Зоре“ са овим садржајем:

I. Текст.

Јаша Игњатовић. Вечити младожења. Роман.
Стојан Новаковић. Ђуро Даничић или филологија и књижевни језик српски 1847 и 1877. (Наставак.)
Н. Грујић-Огњан. Бен Зохарове песме.
Стјепан М. Љубиша. Скочи ђевојка, приповијест паштровска.
Љубомир П. Ненадовић. На обалама. Песма.
Мита Живковић. Српски прометеј. Песма.
Стеван Милов. „Плачи лане“ и „Зора на уранку.“ Песме. (Превод.)
Сахер-Мазох. Женидба Валерија Коханског. Новела.
Бранко Радичевић.
РАТ НА ИСТОКУ. Опсада и освојење Бара. (Оригинални извештај.)

У ДОДАТКУ:

Слике из културног живота словенског. Од С. Јелинека.
II. Извештај.

Прослава тридесетогодишњице Даничићева рада и петнаестогодишњице друштва „Зоре.“ Од Радована. Књижевни претрес. Прегледне белешке. Кореспонденција. Коњички скок. Исправак.

II. Слике.

† Виктор Еманујили, први краљ уједињене Италије. — Бранко Радичевић. — Прте с бојишта: Царски главни стан у Бјели. Бадње вече на бојишту. Царски шатор у Боготу и

ВЕЛИКА СЛИКА:

српски кнез улази на челу своје војске у Ниш.

Претплатна је цена листу, а остаће и од нове године:

На читаву годину	—	—	—	6 фор. или	72 гр.
„ пола године	—	—	—	3 „ „	36 „
„ четврт године	—	—	—	1.50 нов.	18 „

За Русију, Турску и Немачку 7 фор., а за Америку 8 фор.
Претплата и све друго за „СРПСКУ ЗОРУ“ ваља слати:

Wien, Neubau, Burggasse 24.

Осим саме администрације, примају претплату и књижаре: Браће Јовановића у Панчеву; Браће М. Поповића у Новом Саду, Миливоја Каракашевића у Сомбору, Јевте Милића у Котору, а за Србију књижара Велимира Валожића у Београду.

У Бечу, 1. новембра 1877.

Уредништво и администрација „Српске Зоре“

ИЗВЕШТАЈ О БЕСЕДИ.

коју су приредили ученици срп. вел. гимназије у Новом Саду о св. Сави о. г.
(Наставак.)

По 1 фор. приложили су: гг. Марија Трандафил, Ст. Поповић Пепија, Фр. Штајглер, Василеско, Јовановић, М. Михајловић, Тоша Николић, Адам Прица, Тима Јерковић, Аугуст Хергер, др. Хоровиц, М. Ползовић, стаклар Мудрох, гђа Николић, капетан Фетер, лајтнант Ежмецијић, адвокат Пресбургер, Доса Поповић, Шварц, гђа Исаковић, др. Младен Јојкић. (Наставиће се.)

Курс бечке берзе 11. (23.) фебр.

5% металици	63.10
5% народног зајма	67.30
Аустријска златна рента	74.45
Угарска златна рента	90.70
Државни зајам од 1860 г.	111.—
Акције банчине	795.—
Кредитне акције	230.25
Лондон	119.10
Угарске разтеретнице	77.50
Сребро	107.10
Ц. кр. дукати	5.63
Наполеондори	9.52
Немачке марке	58.65

✝

Божидар Вујић, др. поштар и варошки претстављник, са тужним срцем јавља свима познатима и пријатељима, да му је премила, добра и узор примерна мати:

КСЕНИЈА ВУЈИЋА

рођ. Коњовића

после дугог тешког боловања $^{5}/_{17}$ фебруара т. г: у 6 часова у вече у 70-ој години старости своје, на веки уснула.

Тело ће се незаборављене покојнице по обреду православне цркве $^{7}/_{19}$ фебруара т. г. у 2 сахата по подне у овдашњој православ. српској цркви свечано опојати, и по том у главном српском гробљу сахранити.

У Суботици, $^{6}/_{18}$ фебруара 1878.

Вечита јој успомена буди међу живима, а мир земним остатцима њеним!

✝

Најтежим болом обузети, вршимо свим прежалосну дужност, и јављамо сродницима, пријатељима и познаницима, да је наша добра неваборављена супруга, односно кћи и сестра

ХРИСТИНА ВРАЊЕШЕВИЋ

рођена Кировић

у суботу 4-тог о. м. у 8 сати у вече после дугог и тешког боловања у 35-тој години млађаног живота свог богу душу дала.

Земни остатци премиле покојнице опојаће се по обреду православне источне цркве у Св. успенској цркви у понедељак, 6. у 3 сата по подне, и предаће се затим у породичној костурници матери земљи.

Лака јој земљица и вечна успомена!

Панчево 4. фебруара 1878.

Стеван Врањешевић
супруг,

Софија Кировић мати, **Јелена Чавић** рођ. **Кировић** сестра.

Александер Кировић брат.

Марија Вучкић рођ. **Кировић** сестра.

ОГЛАСИ.

ОГЛАС.

Општина жабаљска намерава кров црквени белим плехом покрити, (кров је од прилике 283 кв. фати у површини) с чега се стручњаци позивају да са прорачуном по квадрату на лицитацију минуендо изволе доћи, која ће се 25. марта о. г. по старом календару држати.

Из црк. шк. скупштинске седнице 4. јануара 1878. у Жабљу држане.

САВА ПОПОВИЋ, перовођа. 3—3 МИЛОШ РАДОВАНОВИЋ, председник.

ОБЈАВА.

1100 (хиљаду сто) кат. јутара карловачкој патријаршији припадајуће, у VI. тителском заливу (такозваној ковиљској ади) лежеће задолмљене земље издаће се од 9. априла т. г. на више година из слободне руке под закуп.

Ко има вољу земљу ту под закуп узети нека се са својом понудом до 8. (20.) марта т. г. на подписану администрацију обрати.

У Карловцима 5. (17.) фебр. 1878.

Аадминистрација патријар. добара у Карловцима.

2—3

СРПСКА ЗАДРУГА

ЗА МЕЂУСОБНО ПОМАГАЊЕ И ШТЕДЊУ

У НОВОМ САДУ.

VIII. редовна главна скупштина држана 21. фебруара 1878. п. р. закључила је, да се дивиденда деоничарима I. кола за 1877 год. са 12 ф. од 1. марта 1878. п. р. изплаћује, деоничарима II. кола пак, ставља се дивиденда у рачун за добро.

Н. Сад 23 фебруара 1878.

УПРАВА.

ПОЗИВ.

I. ИНЂИЈСКА ЗАДРУГА

ЗА ПОДПОМАГАЊЕ И ШТЕДЊУ

у Инђији

позива учтиво своје п. т. деоничаре на

ТРЕЋУ РЕДОВНУ ГЛАВНУ СКУПШТИНУ

која ће се 9. (21.) марта 1878. у 9 сати пре подне у српској школи држати.

Предмети дневног реда:

1. Избор председника **ad hoc.**
2. Извештај управе о раду задруге.
3. Извештај надзорног одбора.
4. Избор нове управе.
5. Избор надзорног одбора.
6. Избор одбора састојећи се из 6 чланова за пребрајање гласова.
7. Избор одбора састојећи се из 2 члана за оверовлење скупштинског записника.

Инђија 2. (14.) фебруара 1878. УПРАВА.

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић. Издавалац „Задруга“ за срп. нар. штампарију.“ Српска народна задружна штампарија.